

คำอธิบายสรุปสาระสำคัญ
พระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ. ๒๕๑๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๑. ความมุ่งหมายของกฎหมาย

ด้วยการดำเนินกิจการประปาในอดีตมีการแยกดำเนินการเป็นสี่แห่ง ได้แก่ การประปาในเขตจังหวัดพระนคร จังหวัดธนบุรี จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และไม่สามารถให้บริการการประปาได้ดีพอ จึงสมควรปรับปรุงการประปาในเขตจังหวัดดังกล่าวด้วยการตราเป็นพระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ. ๒๕๑๐ เพื่อรวมการดำเนินกิจการประปาทั้งสี่แห่ง โดยจัดตั้งเป็นการประปานครหลวง (กปน.) มีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงมหาดไทย พร้อมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ของการประปานครหลวง คณะกรรมการการประปานครหลวง ผู้ว่าการการประปานครหลวง ตลอดจนหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการงานประปาไว้อย่างครบถ้วน

ทั้งนี้ นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ. ๒๕๑๐ หลายครั้ง เพื่อให้บทบัญญัติของกฎหมายสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่นให้อำนาจในการออกพันธบัตรหรือตราสารอื่นใดเพื่อการลงทุน สำหรับจัดหาทุนมาใช้ดำเนินการตามโครงการปรับปรุงและขยายกิจการประปา กำหนดให้การประปานครหลวงสามารถควบคุมมาตรฐานเกี่ยวกับการผลิตจัดส่ง และจำหน่ายน้ำประปาของเอกชนในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ เป็นต้น

๒. สรุปสาระสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ. ๒๕๑๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พระราชบัญญัติฯ) แบ่งออกเป็น ๖ หมวด ได้แก่

- หมวด ๑ การจัดตั้ง ทุน และเงินสำรอง
หมวด ๒ การกำกับ การควบคุม และการบริหาร
หมวด ๓ การสร้าง และบำรุงรักษาระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำ
หมวด ๔ ความสัมพันธ์กับรัฐบาล
หมวด ๕ การร้องทุกข์ และการสงเคราะห์
หมวด ๖ การบัญชี การสอบ และการตรวจ

โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

๒.๑ การจัดตั้ง ทุน และเงินสำรอง

๒.๑.๑ การประปานครหลวงเป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (มาตรา ๖)

- (๑) สำรอง จัดหาแหล่งน้ำดิบ และจัดให้ได้มาซึ่งน้ำดิบเพื่อใช้ในการประปา
(๒) ผลิต จัดส่ง และจำหน่ายน้ำประปาในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ และควบคุมมาตรฐานเกี่ยวกับระบบประปาเอกชนในเขตท้องที่ดังกล่าว
(๓) ดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับหรือเป็นประโยชน์แก่การประปา

ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดให้การผลิต จัดส่ง และจำหน่ายน้ำประปา และการจัดให้ได้มาซึ่งน้ำดิบ โดยการประปานครหลวง เป็นกิจการสาธารณูปโภค และกำหนดให้การประปานครหลวงมีฐานะเป็นนิติบุคคล (มาตรา ๗ และมาตรา ๘)

๒.๑.๒ อำนาจกระทำการของการประปานครหลวงมีดังนี้ (มาตรา ๑๓)

(๑) อำนาจกระทำการต่าง ๆ ภายในขอบเขตแห่งวัตถุประสงค์ตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๖

(๒) อำนาจกระทำการต่าง ๆ ตามมาตรา ๑๓ (๑) - (๑๔) เช่น การสำรวจและวางแผนจำหน่ายน้ำที่จะทำใหม่ หรือขยายเพิ่มเติมภายในเขตท้องที่ตามมาตรา ๖ (๒) การกำหนดอัตราราคาขายน้ำ ค่าบริการ และความสะดวกต่าง ๆ ของการประปานครหลวง และจัดระเบียบเกี่ยวกับวิธีชำระราคาและค่าบริการ การกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับระบบประปาเอกชนในเขตท้องที่ตามมาตรา ๖ (๒) เป็นต้น

๒.๒ การกำกับ การควบคุม และการบริหารการประปานครหลวง

พระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดบุคคลและคณะบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่กำกับ ควบคุม และบริหารกิจการของการประปานครหลวงไว้ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ การกำกับ

กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจหน้าที่กำกับโดยทั่วไป ซึ่งกิจการของการประปานครหลวง เช่น สั่งให้การประปานครหลวงชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น ทำรายงาน เป็นต้น (มาตรา ๑๔) รวมทั้งมีอำนาจเสนอเรื่องไปยังคณะรัฐมนตรีด้วย (มาตรา ๒๐)

๒.๒.๒ การควบคุม

กำหนดให้มีคณะกรรมการการประปานครหลวง (มาตรา ๒๑) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่วางนโยบายและควบคุมดูแลทั่วไปซึ่งกิจการของการประปานครหลวง รวมถึงอำนาจหน้าที่ในการวางข้อบังคับต่าง ๆ เช่น ข้อบังคับว่าด้วยการบรรจุ การแต่งตั้ง การถอดถอนพนักงาน ระเบียบวินัยการลงโทษพนักงาน และการร้องทุกข์ ข้อบังคับว่าด้วยระเบียบปฏิบัติงานของการประปานครหลวง ข้อบังคับว่าด้วยจำนวนอัตรา ตำแหน่ง และอัตราเงินเดือนของพนักงาน เป็นต้น (มาตรา ๒๔)

๒.๒.๓ การบริหาร

กำหนดให้มีผู้ว่าการการประปานครหลวง ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการการประปานครหลวง (มาตรา ๒๕) โดยผู้ว่าการเป็นผู้บริหารกิจการของการประปานครหลวงให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ และนโยบายที่คณะกรรมการกำหนด รวมทั้งมีอำนาจบังคับบัญชาพนักงานทุกตำแหน่ง และลูกจ้าง (มาตรา ๓๑)

๒.๓ การสร้าง และบำรุงรักษาระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำ

พระราชบัญญัติฯ กำหนดอำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์ และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการสร้างและบำรุงรักษาระบบการส่งและการจำหน่ายน้ำประปาของการประปานครหลวงไว้ดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ การใช้สอย หรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลใด ๆ เป็นการชั่วคราว เพื่อประโยชน์ในการสร้างและบำรุงรักษาระบบการส่งและการจำหน่ายน้ำ (มาตรา ๓๖)

๒.๓.๒ การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในระบบการส่งและการจำหน่ายน้ำ (มาตรา ๓๗)

๒.๓.๓ การกำหนดบริเวณและดำเนินการเดินท่อน้ำและติดตั้งอุปกรณ์ในบริเวณที่ดินของบุคคลใด ๆ (มาตรา ๓๘ และมาตรา ๓๙)

๒.๓.๔ การเข้าไปในสถานที่ของบุคคลใด ๆ เพื่อตรวจ ซ่อมแซม หรือแก้ไขระบบการส่งและการจำหน่ายน้ำ (มาตรา ๔๐)

๒.๓.๕ การพิจารณาให้ความเห็นชอบการสร้างหรือขยายระบบประปาเอกชน (มาตรา ๔๐ ทวิ) ทั้งนี้ สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้ตามตารางแนบท้ายคำอธิบายฉบับนี้

๒.๔ ความสัมพันธ์กับรัฐบาล

พระราชบัญญัติฯ กำหนดแนวทางการดำเนินงานต่าง ๆ ที่การประปานครหลวงต้องเสนอหรือได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลไว้ดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ กิจการที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก่อนจึงจะดำเนินการได้ เช่น การเพิ่มหรือลดทุน การกู้ยืมเงินเป็นจำนวนเกินสามสิบล้านบาท การจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์อันมีราคาเกินห้าล้านบาท เป็นต้น (มาตรา ๔๓)

๒.๔.๒ การจัดทำงบประมาณประจำปี ต้องเสนอต่อคณะรัฐมนตรี (มาตรา ๔๔)

๒.๔.๓ รายได้ที่ได้รับในปีหนึ่ง ๆ ซึ่งหักค่าใช้จ่ายและค่าภาระแล้ว ให้นำส่งเป็นรายได้ของรัฐ (มาตรา ๔๕)

๒.๔.๔ ให้คณะกรรมการการประปานครหลวงจัดทำรายงานผลงานประจำปีและนโยบายของปีถัดไป เสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ปีละ ๑ ครั้ง (มาตรา ๔๖)

๒.๕ การร้องทุกข์ และการสงเคราะห์

พระราชบัญญัติฯ กำหนดให้พนักงานและลูกจ้างมีสิทธิร้องทุกข์ได้ตามข้อบังคับที่คณะกรรมการการประปานครหลวงวางไว้ (มาตรา ๔๗) รวมทั้งให้มีกองทุนบำเหน็จผู้ปฏิบัติงาน และการสงเคราะห์อื่นเพื่อสวัสดิการของผู้ปฏิบัติงานในการประปานครหลวงและครอบครัว (มาตรา ๔๘)

๒.๖ การบัญชี การสอบ และการตรวจ

พระราชบัญญัติฯ กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านบัญชีของการประปานครหลวงไว้หลายประการ เช่น ให้วางและรักษาระบบบัญชีอันถูกต้องแยกตามประเภทงานที่สำคัญ ให้มีการสอบบัญชีภายในเป็นประจำ ให้มีสมุดบัญชีลงรายการรับ - จ่ายเงิน และสินทรัพย์และหนี้สิน ให้สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้ตรวจสอบบัญชีและการเงินของการประปานครหลวงเป็นประจำทุกปี เป็นต้น

หมายเหตุ - คำอธิบายนี้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการเข้าใจสาระสำคัญของกฎหมายเท่านั้น ส่วนการจะปฏิบัติตามกฎหมายให้เป็นไปอย่างถูกต้องนั้น ประชาชนจะต้องศึกษา ทำความเข้าใจ ตรวจสอบ และยึดถือด้วยบทกฎหมายเป็นสำคัญ

ตารางคำอธิบายสรุปสาระสำคัญของหมวด ๓ การสร้าง และบำรุงรักษาระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำ

มาตรา	หลักเกณฑ์	ข้อยกเว้น	บทกำหนดโทษ
มาตรา ๓๖	<p>เพื่อประโยชน์ในการสร้าง และบำรุงรักษาระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำ ให้พนักงานมีอำนาจที่จะใช้สอย หรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ในความครอบครองของบุคคลใด ๆ ซึ่งมีใช้โรงเรือนที่คนอยู่อาศัยเป็นการชั่วคราวภายใต้เงื่อนไข ดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) การใช้สอย หรือเข้าครอบครองนั้นเป็นการจำเป็นสำหรับการสำรวจ สร้าง หรือบำรุงรักษาระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำ หรือการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ระบบการส่งและการจำหน่ายน้ำ</p> <p>(๒) ได้แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันที่จะใช้สอย หรือเข้าครอบครอง</p>	-	ผู้ใดขัดขวาง มีโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๔๑)
	<p>ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ หรือผู้ทรงสิทธิอื่นเนื่องจากการกระทำของพนักงานดังกล่าวในวรรคหนึ่ง บุคคลเช่นนั้นย่อมเรียกค่าทดแทนจาก กปน. ได้ และถ้าไม่สามารถตกลงกันในจำนวนค่าทดแทน ให้มอบข้อพิพาทให้อุทธรณ์ตุลาการวินิจฉัย โดยให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ</p>	-	
มาตรา ๓๗	<p>เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำ เมื่อมิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์</p>	-	-
มาตรา ๓๘	<p>ในการส่ง และจำหน่ายน้ำ ให้ กปน. มีอำนาจเดินท่อน้ำ และติดตั้งอุปกรณ์ไป ได้ เหนือ ตาม หรือข้ามพื้นดิน</p>	-	

มาตรา	หลักเกณฑ์	ข้อยกเว้น	บทกำหนดโทษ
	<p>ของบุคคลใด ๆ ในเมื่อพื้นดินนั้นไม่ใช่พื้นดินอันเป็นที่ตั้งโรงเรือน</p>		<p>ผู้ใดขัดขวาง มีโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๔๑)</p>
	<p>ให้ กปน. มีอำนาจกำหนดบริเวณที่ดินที่เดินท่อน้ำและติดตั้งอุปกรณ์ โดยมีความกว้างจากท่อน้ำด้านละไม่เกิน 2.50 เมตร สำหรับท่อน้ำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 80 ซม. ขึ้นไป ในบริเวณที่กำหนดนี้ให้ กปน. มีอำนาจตัดฟันต้น กิ่งหรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลอย่างใด ๆ ได้ โดยต้องจ่ายค่าทดแทนในการใช้ที่ดิน และในการตัดฟัน แล้วแต่กรณี ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองด้วยจำนวนเงินอันเป็นธรรม</p>	<p>เว้นแต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองเป็นผู้ได้รับประโยชน์ คุ่มค่าในการกระทำนั้นอยู่ด้วย ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้ ในจำนวนเงินทดแทน ให้นำมาตรา ๓๖ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม</p>	
	<p>เมื่อได้มีการชดใช้ค่าทดแทนแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองดังกล่าวแล้ว หรือเจ้าของหรือผู้ครอบครองเต็มใจไม่รับ หรือไม่มีสิทธิรับค่าทดแทน ต่อไปในภายหน้าผู้ใดจะมาเรียกร้องค่าทดแทนอีกไม่ได้</p>	<p>-</p>	
	<p>ก่อนจะดำเนินการดังกล่าวข้างต้น ให้ กปน. แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทราบ เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นอาจยื่นคำร้องแสดงเหตุที่ไม่สมควรทำเช่นนั้นไปยังคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยภายในกำหนดเวลา ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด</p>	<p>-</p>	
<p>มาตรา ๓๙</p>	<p>ให้ กปน. จัดทำเครื่องหมายแสดงเขตบริเวณที่ดินที่เดินท่อน้ำและติดตั้งอุปกรณ์ไว้ตามมาตรา ๓๘</p> <p>ห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือปลูกต้นไม้ขึ้น</p>	<p>-</p> <p>- เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจาก กปน. เป็นหนังสือ โดยจะอนุญาตโดยมีเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้</p>	<p>ผู้ใดขัดขวาง มีโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๔๑)</p>

มาตรา	หลักเกณฑ์	ช้อยกเว้น	บทกำหนดโทษ
		- โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือต้นไม้ที่ปลูกขึ้นโดยไม่ได้รับอนุญาตจาก กปน. กปน. มีอำนาจรื้อถอน หรือตัดฟันโดยไม่จำต้องชดใช้ค่าทดแทน	
มาตรา ๔๐	ในกรณีจำเป็นเพื่อป้องกันความเสียหาย พนักงานอาจเข้าไปในสถานที่ของบุคคลใด ๆ เพื่อตรวจ ซ่อมแซม หรือแก้ไขระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำได้ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เมื่อได้แจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบแล้ว	-	ผู้ใดขัดขวาง มีโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๔๑)
มาตรา ๔๐ ทวิ	เพื่อประโยชน์ในการผลิต จัดส่ง และจำหน่ายน้ำประปาให้เป็นไปตามมาตรฐาน ผู้ใดประสงค์จะดำเนินการสร้างระบบประปาเอกชน หรือขยายระบบประปาเอกชนที่มีอยู่ในเขตท้องที่ตามมาตรา ๖ (๒) จะต้องได้รับความเห็นชอบของ กปน. และจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ กปน. ประกาศกำหนดตามมาตรา ๑๓ (๔ ทวิ)	-	ผู้ใดดำเนินการโดยไม่ได้รับความเห็นชอบจาก กปน. หรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ กปน. ประกาศกำหนดตามมาตรา ๑๓ (๔ ทวิ) มีโทษปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท (มาตรา ๔๑ ทวิ)
	ในกรณีที่ กปน. ไม่ให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง ผู้ซึ่งประสงค์จะดำเนินการสร้างระบบประปาเอกชน หรือขยายระบบประปาเอกชนที่มีอยู่ มีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อรัฐมนตรีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือของ กปน. แจ้งการไม่ให้ความเห็นชอบ	-	
	ให้รัฐมนตรีวินิจฉัยอุทธรณ์ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด	-	